

TREBALL AL CAP

Prevenió de malalties relacionades amb el treball

Abril
de 2016
92

 Agència
de Salut Pública

ELS CASOS DEL TRIMESTRE

Entre gener i març de 2016 es van notificar al Sistema de Vigilància de Malalties Relacionades amb el Treball 128 casos, dels què el 78,1% van afectar dones. L'edat mitjana va ser de 43,8 anys (DE=9,5) sense diferències entre sexes, i les ocupacions més freqüents van ser personal de serveis i comerç (23,4%), professionals de suport (22,7%) i professionals de ciència i intel·lectuals (21,9%). Respecte el país d'origen, un 27% havia nascut fora de l'Estat. La patologia més notificada va ser de tipus ansiós-depressiva (71,1% dels casos notificats), de la què més de tres quartes parts (76,9%) va ocórrer en dones. Els trastorns que van seguir en freqüència van ser els musclesquelètics (18,8%). El 22,2% de les persones afectades treballava en empreses de fora de Barcelona i la situació laboral més freqüent va ser la contractació indefinida (83,2%). Finalment, el 79,7% dels treballadors i treballadores estava en situació d'incapacitat temporal en el moment de la notificació.

El factor de risc més freqüentment observat en els casos estudiats a la USL és la manca de suport social dels superiors, l'any 2015 es va determinar en el 55,1% dels casos ocorreguts en dones i en el 47,7% en homes. Resumim a continuació dos casos en què es va identificar la manca de suport dels superiors en relació a l'actuació de terceres persones.

El primer cas es tracta d'una **dona de 46 anys** que treballava d'**educadora social** en un **centre residencial de serveis socials**. Va ser notificat per l'**EAP Larrard** amb el diagnòstic de **trastorn d'ansietat generalitzada**, en tractament farmacològic i psicoterapèutic en el moment de la notificació, seguit per part de la metgessa de família, psicòleg i psiquiatre i en situació d'incapacitat temporal (IT).

Antecedents

La treballadora va entrar a l'empresa el 2004. A partir de febrer de 2010 va començar a patir una sèrie d'accions hostils que es van succeir fins el 2015. Va rebre anònims amb desqualificatius, insults (en referència a les seves característiques físiques, el seu origen i a la seva orientació sexual) i amenaces, a més de material gràfic molt ofensiu. També va trobar en diverses ocasions en el calaix personal pasta de dents i cafè abocats sobre els seus documents i en una ocasió material de característiques sexuals (un preservatiu farcit amb pasta de dents i amb un nus en l'extrem simulant haver estat usat). En varies ocasions va trobar desperfectes a les rodes del seu vehicle mentre estava en l'aparcament del centre, que el peritatge d'un mecànic va demostrar que havien estat intencionats.

Les superiors immediates donaven recolzament a l'arquitecte del promotor malgrat les valoracions de la treballadora s'havien consensuat amb els altres tècnics implicats i les corresponents Direccions Generals.

La treballadora va posar en coneixement del director totes les situacions esmentades i, segons manifestava, la seva resposta en totes les ocasions va ser la mateixa: "Jo no hi puc fer res".

Al febrer de 2012 va fer una sol·licitud d'intervenció per assetjament laboral al Servei de Prevenció de Riscos Laborals (SPRL). L'informe d'aquest servei identifica dos tipus d'accions hostils i recull que la hipòtesi més probable és que existien desavinences d'origen laboral. En el cas de les accions de contingut sexista, xenòfob o personalitzat, conclou que el més probable és que l'autor o autors siguin persones que tinguin o hagin tingut conflictes o desavinences de caràcter personal. També conclou que l'existència mateixa dels anònims implica que hi ha greus tensions psicosocials dins del centre i factors de risc psicosocials no valorats. Finalment, en relació al llarg període de temps en què es van produir els fets (més de 5 anys), s'afirma que el fenomen està arrelat i que pot entendre's com part d'una mena de subcultura del centre, que no hauria estat afectada per les directrius de la direcció en contra d'aquests tipus de comportaments. Es proposen diferents mesures, entre elles formar al personal sobre valors i principis ètics i fer tallers de reflexió en grup sobre les accions hostils, desenvolupar un sistema de registre d'accions hostils, formar als comandaments, facilitar informació sobre la política de l'organització sobre aquests temes així com manifestar la disposició a actuar-hi disciplinàriament.

Al 2012 la treballadora va estar de baixa tot el temps que va durar l'estudi, es va reincorporar al març i al novembre se li va obrir un expedient disciplinari per fets presumptament falsos, segons manifestava la pacient. Diversos companys van fer escrits de recolzament per demostrar les qualitats de la treballadora.

Factors de risc

A partir de la informació aportada per la treballadora es van identificar els següents factors de risc relacionats amb el suport social:

- Manca de suport social presumptament per part d'una o més persones companyes de feina, sense un responsable identificat. Aquesta manca de suport es va manifestar en forma d'accions hostils reiterades, greus i que atempten contra la dignitat de la treballadora.
- Manca de suport operatiu i emocional per part dels seus superiors, incloent al director del centre. Davant la situació que vivia la treballadora i que va comunicar oportunament al seu superior, aquest no va establir mesures efectives. A més, al novembre de 2012 se li va obrir un expedient disciplinari per fets presumptament falsos, que de confirmar-se seria un factor més de manca de suport.

Conclusions

La treballadora va estar exposada als següents factors: 1) baix suport operatiu i emo-

cional amb responsable desconegut que pren forma de conductes hostils sistemàtiques greus i anònimes vers la treballadora, 2) baix suport operatiu i emocional per part del seu superior. Els fets per la seva gravetat i llarg temps d'exposició podien ser considerats factors etiològics del trastorn d'ansietat generalitzada que havia requerit control mèdic, psiquiàtric i una IT.

El segon cas es refereix a una **dona arquitecta de 49 anys** que treballava en una **administració** local diagnosticada de trastorn d'ansietat, que va ser notificat per l'**EAP Passeig de Sant Joan**. En el moment de l'estudi en la USL rebia tractament farmacològic i feia seguiment pel seu metge de família i psiquiatre i estava en situació d'IT.

Antecedents

La treballadora ocupava el lloc de treball d'arquitecta municipal des de l'any 2003 i situava l'inici de les accions relacionades amb el seu problema de salut al setembre de 2011, tot i que esmentava alguns antecedents puntuals des de 2006. El seu relat se centrava en el tracte rebut en diverses ocasions per part de l'arquitecte d'un promotor privat i l'actitud de les seves caps immediates (regidora i alcaldessa). En les ocasions que la treballadora informava desfavorablement algun projecte relacionat amb l'esmentat arquitecte es realitzaven reunions en les què aquest li cridava, no la deixava parlar i la tractava amb menyspreu. En una de les reunions la treballadora esmentava que hi va haver coacció i amenaces de denunciar-la i en una altra que l'amenaça va consistir en que si no li donava un tracte preferent, insistiria fins que l'acomiadessin.

Malgrat la treballadora consensuava les seves decisions negatives amb els altres tècnics municipals implicats i també amb les corresponents Direccions Generals de la Generalitat, les seves superiors no li donaven recolzament. Segons la treballadora es mostraven d'acord amb els arguments de l'arquitecte del promotor i qüestionaven les decisions d'ella, adoptant una actitud hostil en moltes ocasions en forma de crits i en una de les reunions, amb amenaces. Tenien aquesta actitud tant en reunions internes com en les què participaven l'arquitecte del promotor i de vegades el mateix promotor.

Factors de risc

A partir de la informació aportada per la treballadora es van identificar els següents factors de risc des de l'any 2011:

- Violència externa: violència verbal reiterada per part d'un usuari (arquitecte extern) vers la treballadora. Per raó del seu càrrec com arquitecta municipal la treballadora calia que valorés els projectes presentats per aquest usuari a l'Ajuntament, el qual la desacreditava professional i personalment a soles i davant dels superiors de la treballadora; li cridava; menyspreava les seves valoracions i exercia una pressió continua per tal que els seus projectes fossin aprovats, malgrat el criteri tècnic de la treballadora, arribant a insultar i burlar-se d'ella en les reunions que convocava

amb els superiors quan es discutien els seus projectes. Aquesta situació es va repetir amb tots els projectes que va presentar per la seva valoració.

- **Conflicte de rol:** donat que a la treballadora se li exigia, per part de les seves superiors, l'aprovació de projectes que es contraposaven al seu criteri tècnic. La treballadora va explicar i fonamentar les seves raons tècniques i legals per no aprovar els projectes, però tot i així la pressió es va mantenir constant.
- **Suport social dels superiors:** manca de suport operatiu i emocional per part de les seves superiors (regidora i alcaldessa). Aquesta manca de suport va prendre forma de presumptes accions hostils recurrents vers la treballadora com les següents: li pressionaven constantment per aprovar projectes en contra del criteri tècnic de la treballadora; la desacreditaven professionalment a vegades en públic i davant dels usuaris; li cridaven en privat i en públic i en una ocasió la van amenaçar dient-li "no hauries de treballar donant llicències".

Conclusions

La treballadora va estar exposada des de 2011 als següents factors: 1) violència externa reiterada per part d'un usuari, 2) conflicte de rol, 3) baix suport operatiu i emocional per part dels seus superiors que va prendre forma de presumptes accions hostils reiterades vers la treballadora. Els fets podien ser considerats factors etiològics del trastorn d'ansietat que havia requerit control mèdic, psiquiàtric i una IT.

RECOMANACIONS

En ambdós casos es van fer recomanacions adreçades a la xarxa assistencial, a la treballadora i al SPRL. A totes dues se'ls va fer quatre recomanacions: a) entregar còpia de la part corresponent d'aquest informe al Servei de Prevenció de Riscos laborals de l'empresa per tal que tingui coneixement de la situació i realitzi les actuacions oportunes, b) mantenir l'assessorament i el recolzament legal d'un professional del dret laboral que pugui intervenir entre el treballador i l'organització, i duguï endavant les accions legals i laborals que consideri oportunes, c) valorar la possibilitat de posar en coneixement de la Inspecció de Treball i Seguretat Social (ITSS) la situació psicosocial viscuda en el seu lloc de treball, d) valorar la tramitació de la determinació de contingència de la IT iniciada el 22/05/2015 fins ara a través de l'INSS.

Respecte el SPRL, es van fer dues recomanacions comunes als dos casos i una d'específica per a cadascun. Les comunes van ser les següents: 1) valorar l'estat de salut de la treballadora i fer-ne un seguiment així com realitzar les actuacions oportunes per tal de millorar la situació psicosocial actual, 2) en el cas que no s'hagués realitzat, dur a terme l'avaluació de riscos psicosocials de l'empresa, implantar un programa de prevenció de riscos psicosocials d'acord als resultats i establir un protocol de prevenció i gestió de conductes hostils, donant-li difusió entre la plantilla i els seus representants. La recomanació específica del primer cas va ser fer un seguiment i avaluació de les mesures proposades en l'estudi que va fer el SPRL, i en el segon cas realitzar, al més aviat possible, les actuacions dirigides a eliminar les fonts de violència externa vers la treballadora per tal de protegir la seva integritat professional i personal.

La treballadora va posar en coneixement del director totes les accions hostils rebudes, però la seva resposta en totes les ocasions va ser la mateixa: "Jo no hi puc fer res".

Vols rebre les publicacions de la Unitat de Salut Laboral de Barcelona?

La newsletter. Des de maig d'enguany editem una newsletter amb informació sobre la salut laboral de Barcelona i notícies d'actualitat relacionades amb la salut laboral. També té un apartat específic per metges i metgesses de l'Atenció Primària de Salut per notificar casos de malalties relacionades amb el treball.

El Treball al CAP. A partir d'aquest número, el Treball al CAP ja no s'edita en paper sinó que es fa només en versió digital que s'envia per correu electrònic.

Si vols rebre les publicacions o coneixes algú que les vulgui rebre, envia'ns un e-mail a usl_mailing@aspb.cat.

Malalties relacionades amb el treball notificades a la USL Barcelona segons diagnòstic, edat i sexe. Gener-març 2016

	Homes							Dones						
	< 25	25 - 34	35 - 44	45 - 54	55 - 64	> 64	Total	< 25	25 - 34	35 - 44	45 - 54	55 - 64	> 64	Total
Trt. músculoesquelètics	1	-	2	2	-	-	5	-	1	7	7	4	-	19
M. del sistema respiratori	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1	1	1	-	3
Trt. mentals i del comportament	-	4	14	3	-	-	21	-	13	20	23	14	-	70
M. sistema nerviós	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	3	-	-	4
M. de la pell	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Traumatismes i enverinaments	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2
Altres	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Total	1	4	17	6	-	-	28	-	15	31	34	20	-	100

Malalties relacionades amb el treball notificades a la USL Barcelona segons diagnòstic i ocupació. Gener-març 2016

	Direcció i gerència empreses	Professionals ciència i intel·lectuals	Professionals suport	Personal Administratiu	Personal serveis i comerç	Personal agricultura i pesca	Personal indústria i construcció	Operadors/es instal·lacions i maquinària	Ocupacions elementals	Total
Trt. músculoesquelètics	-	3	1	2	8	-	-	5	5	24
M. del sistema respiratori	-	1	-	-	1	-	1	-	1	4
Trt. mentals i del comportament	3	23	27	13	19	-	1	1	4	91
M. sistema nerviós	-	-	1	1	2	-	-	-	-	4
M. de la pell	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Traumatismes i enverinaments	-	-	-	1	-	-	-	-	2	3
Altres	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Total	3	28	29	18	30	-	2	6	12	128

Malalties relacionades amb el treball notificades a la USL Barcelona segons diagnòstic i centre notificador. Gener-març 2016

	Casc Antic	Raval Sud	Raval Nord	Sant Antoni	Via Roma	Universitat	Poble Sec	Pg. Sant Joan	Comte- Borrell 2C	Casanova-2E	Pare Claret- 6B	Dr. Carles Ribas	Bordeta -Magòria	Numància	Montnegre 4A	Les Corts	Sant Elies- 5B	Marc Aureli-5A	El Carmel	Horta 7D	Sardenya	Baix Guinardó	Congrés	Sants	Encants	Camp de Arpa	Ramon Turró	Poblenou	
Trt. músculoesquelètics	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
M. del sistema respiratori	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	
Trt. mentals i del comportament	2	4	-	2	2	1	1	6	1	2	1	-	5	-	1	1	2	1	1	1	2	3	2	-	3	2	1	2	
M. sistema nerviós	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	
M. de la pell	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Traumatismes i enverinaments	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Altres	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Total	2	5	1	3	4	1	1	6	2	2	2	1	5	1	2	2	2	1	1	1	2	4	2	1	3	2	1	2	

	El Clot	Sant Martí-10H	Sant Martí- 10J	La Pau	Rio de Janeiro-8B	Rio de Janeiro-8E	Roquetes	Ciutat Meridiana	Chafarinas	Guineueta	Sant Andreu 9D-2EAP	Bon Pastor	Sagrada Família	Gaudí	La Sagrera	Dreta Eixample (ZEAP)	Sarrià	La Marina	Vallcarca-Sant Gervasi	Cotxeres de Borbó	Turó 8A-8C	Montnegre-4B	Casernes	Total
Trt. músculoesquelètics	2	2	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	4	-	1	-	1	1	1	-	2	1	23
M. del sistema respiratori	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Trt. mentals i del comportament	3	2	-	-	1	1	2	1	2	2	1	2	1	1	5	2	1	3	2	2	1	4	3	91
M. sistema nerviós	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	4
M. de la pell	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Traumatismes i enverinaments	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Altres	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Total	5	4	1	1	1	1	2	2	3	3	1	2	2	6	5	3	1	4	3	3	1	7	4	127